

P-pillret 50 år! Har gett miljontals kvinnor ökat oberoende

LENA MARIONS, docent, överläkare, kvinnokliniken, Karolinska universitetssjukhuset, Solna; medicinsk redaktör, Läkartidningen, Stockholm
lena.marions@karolinska.se

Den 9 maj 1960 godkändes det första p-pillret av läkemedelsmyndigheten FDA (Food and Drug Administration) i USA.

En av de viktigaste personerna bakom detta var sjuksköterskan Margaret Sanger, som 1912 myntade begreppet »födelsekontroll«. Hennes egen mor dog vid 50 års ålder efter 18 graviditeter, och hon drömde om ett »magiskt piller« som skulle kunna förhindra graviditet.

Tillsammans med Katherine McCormick, som var biolog och dessutom hade gott om pengar, kämpade hon för att realisera drömmen. Möjligheten att framställa ett hormonellt preventivmedel, som kunde användas på samma enkla sätt som vitaminer, krävde förutom kreativitet och pengar även kunniga forskare, varför bla reproduktionsbiologen Gregory Pincus rekryterades [1].

Höga doser progesteron hade visats kunna hämma ägglossningen hos djur, och nu lyckades man överföra kunskapen till människor. Östrogenkomponenten tillsattes för att ge högre effektivitet och bättre blödningskontroll. Eftersom de politiska och religiösa attityderna i USA var så negativa mot preventivmedel, utfördes de första kliniska prövningarna i Puerto Rico, Haiti och Mexiko [2].

Därefter kunde de nya medlen introduceras i USA som behandling mot menstruationssmärter, innan de slutligen kunde godkännas som preventivmedel.

I Sverige godkändes p-pillret 1964.

100 miljoner kvinnor använder p-pillret
I dag används p-pillret av ungefär 100 miljoner kvinnor i världen och knappt en halv miljon i Sverige. P-pillret har inneburit en enorm frihet för kvinnor att själva kunna bestämma över sin

sexualitet och fertilitet. Genom detta har kvinnor haft möjlighet att i större utsträckning utbilda sig, vilket demonstrerats tydligt i USA, där andelen kvinnliga akademiska studenter i olika stater ökade i samma takt som p-pillret blev tillgängligt i dessa stater.

Flera positiva effekter

Utvecklingen av p-pillret har framför allt skett genom att hormondoserna minskats; östrogeninnehållet har minskats till nästan en tiondel av koncentrationen i det första pillret. Detta har medfört färre biverkningar. Nya administrationsätt som plåster och vaginal ring har också attraherat nya användare.

Förutom att p-pillret är en mycket säker preventivmetod finns många andra positiva effekter dokumenterade, tex minskad menstruationsvärk, minskad akne etc.

BMJ publicerade nyligen data från en studie där man under 39 år följt en kohort kvinnor som använt respektive aldrig använt p-pillret. Studien omfattade mer än en miljon kvinnoår. Syftet med studien var att undersöka om det fanns någon skillnad i dödlighet mellan de båda grupperna. Kvinnor som använt p-pillret hade inte ökad dödlighet utan snarare minskad, förmodligen som ett resultat av lägre förekomst av olika cancerformer som äggstockscancer, livmodercancer och tarmcancer [3].

Bästa p-medlet – det som används
Alla kan dock inte använda kombinerade p-pillret, eftersom det kan medföra en ökad risk för tex djup ventrombos. För dessa finns andra hormonella preventivmedel som enbart innehåller gestagen, dels i tablettform, dels som implanterat och spiraler.

Bästa p-medlet – det som används

Det finns förstås även hormonfria preventivmedel som är effektiva, tex kopparspiral, pessar och kondom.

Det måste finnas många alternativ, det bästa preventivmedlet är det som används!
Margaret Sangers citat från 1920, »No woman can call herself free who does

Foto: Science Photo Library/IBL

Sjuksköterskan Margaret Sanger är en nyckelperson bakom p-pillrets tillkomst. Hon myntade begreppet »födelsekontroll« och initierade den forskning som 1960 resulterade i p-pillret.

not control her own body«, gäller fortfarande. P-pillret har gett miljontals kvinnor ökat oberoende.

■ **Potentiella bindningar eller jävsförhållanden:** Inga uppgivna.

REFERENSER

1. Connell EB. Contraception in the prepill era. *Contraception*. 1999;59(1 Suppl):7S-10S.
2. Pincus G, Garcia CR, Rock J, Paniagua M, Pendleton A, Laraque F, et al. Effectiveness of an oral contraceptive; effects of a progestin-estrogen combination upon fertility, menstrual phenomena, and health Science. 1959;130(3367):81-3.
3. Hannaford PC, Iversen L, Macfarlane TV, Elliott AM, Angus V, Lee AJ. Mortality among contraceptive pill users: cohort evidence from Royal College of General Practitioners' Oral Contraception Study. *BMJ*. 2010;340:c927.

■ sammanfattat

Det är i år 50 år sedan det första p-pillret godkändes i USA. P-pillret har givit kvinnor möjlighet att kontrollera sin fertilitet. Kvinnor som använder p-pillret har minskad risk för flera cancerformer.